

บันทึกท้ายพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑

ความเป็นมา

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีเจตนารมณ์เพื่อจัดให้มีกฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทสำหรับการใช้ การพัฒนา การบริการจัดการ การอนุรักษ์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำอย่างเป็นเอกภาพ ขณะเดียวกันก็ให้มืองค์กรที่เหมาะสมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับผู้ใช้น้ำ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี และเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนน้ำ การแย่งชิงน้ำ ปัญหากล้วยแล้ง ปัญหาน้ำท่วม อีกทั้ง ปัญหาการบริหารจัดการน้ำยังทำให้ผู้ที่ไม่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายแม่บทเพื่อให้การแก้ไขปัญหาดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นธรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคณะรัฐมนตรีได้เสนอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘ เพื่อให้พิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ซึ่งประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติบรรจุในระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๐ วันพฤหัสบดีที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๐ และในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๕/๒๕๖๑ เป็นพิเศษ ในวันพฤหัสบดีที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑ ที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่ ๒ และลงมติในวาระที่ ๓ เห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย โดยส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าวไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑ สาระสำคัญมีดังนี้

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕ ตอน ๑๑๒ ก วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ หน้า ๔๔

วันเริ่มใช้บังคับ เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ผู้รักษาการ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

เหตุผลในการประกาศใช้

โดยที่ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในหลายด้าน การดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้กระทำโดยหลายหน่วยงานตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับทำให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาขาดความเป็นเอกภาพ ประกอบกับการจัดทำกิจกรรมและโครงการบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและบางครั้งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายในการบูรณาการเกี่ยวกับการใช้ การพัฒนา การบริการจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นเอกภาพ กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม วางหลักเกณฑ์ในการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำสาธารณะ ตลอดจนจัดให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติระดับลุ่มน้ำ และระดับองค์กรผู้ใช้น้ำซึ่งสะท้อนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๙ หมวด และบทเฉพาะกาล ทั้งหมด ๑๐๖ มาตรา มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

กำหนดคำนิยาม “น้ำ” “ทรัพยากรน้ำ” “ทรัพยากรน้ำสาธารณะ” “การใช้น้ำ” “ลุ่มน้ำ” “ภาวะน้ำแล้ง” “ภาวะน้ำท่วม” “ฝั่งน้ำ” “กรรมกร” “เลขาธิการ” “สำนักงาน” “พนักงานเจ้าหน้าที่” “หน่วยงานของรัฐ” “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (มาตรา ๔)

๑. หมวด ๑ ทรัพยากรน้ำ (มาตรา ๖)

๑.๑ กำหนดให้รัฐมีอำนาจใช้ พัฒนา บริหารจัดการ บำรุงรักษา พื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยอาจเปลี่ยนแปลงรูปร่างของแหล่งน้ำหรือขยายพื้นที่ของแหล่งน้ำได้ แต่ถ้าเป็นการลดพื้นที่หรือให้เลิกใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน และเพื่อประโยชน์ในการบริหารทรัพยากรน้ำสาธารณะที่ไม่ใช่ทางน้ำชลประทาน อาจกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรน้ำสาธารณะแห่งใดก็ได้

๒. หมวด ๒ สิทธิในน้ำ (มาตรา ๗ – มาตรา ๘)

๒.๑ กำหนดให้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเป็นของส่วนรวม บุคคลมีสิทธิใช้หรือกักเก็บน้ำได้เท่าที่จำเป็นแก่ประโยชน์ในกิจกรรมหรือในที่ดินของตนโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งอาจใช้น้ำนั้น

๒.๒ กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินซึ่งมีน้ำพุเกิดขึ้นหรือมีน้ำไหลผ่านตามธรรมชาติ ไม่ว่าบนดินหรือใต้ดิน ย่อมมีสิทธิใช้หรือกักเก็บน้ำได้เท่าที่จำเป็นแก่ประโยชน์ในที่ดินของตนและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่บุคคลอื่น

๓. หมวด ๓ องค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (มาตรา ๙ – ๓๙)

๓.๑ ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๑) กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กนช.”

๒) กำหนดให้การประชุม กนช. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดถึงจะเป็นองค์ประชุม โดยการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

๓) กำหนดให้ กนช. มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบูรณาการเกี่ยวกับการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นเอกภาพ รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๔) กำหนดให้ในการจัดทำนโยบายและแผนแม่บทเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำให้ กนช. จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน องค์กรผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

๕) กำหนดให้ กนช. ติดตามและประเมินผลการดำเนินการ รวมทั้งพิจารณาทบทวนหรือปรับปรุงแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่มีการเปลี่ยนแปลงและรายงานต่อคณะรัฐมนตรีทุกปี

๖) กำหนดให้ กนช. กรรมการที่ กนช. มอบหมาย หรือคณะอนุกรรมการที่ กนช. แต่งตั้ง มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสาร หลักฐาน หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อประกอบการพิจารณาได้ตามความจำเป็น

๗) กำหนดให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการ กนช. มีหน้าที่และอำนาจ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๓.๒ ส่วนที่ ๒ ศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ (มาตรา ๒๔)

๑) กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจจัดตั้งศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ โดยนายกรัฐมนตรี เป็นผู้บัญชาการอำนวยการแก้ไขปัญหาวิกฤติน้ำเป็นการชั่วคราว กรณีเกิดปัญหาวิกฤติน้ำจนอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อดำรงชีวิตของคน สัตว์ หรือพืช หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐอย่างรุนแรง

๒) กำหนดให้ในการปฏิบัติกรตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ หรือการปฏิบัติตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการไปตามหน้าที่และอำนาจและได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุและไม่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้ผู้พ้นจากความผิดและความรับผิดทั้งปวง และเมื่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาวิกฤติน้ำแล้วเสร็จ ให้สำนักงานรายงานและจัดทำสรุปผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาวิกฤติน้ำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบ

๓.๓ ส่วนที่ ๓ กลุ่มน้ำและคณะกรรมการกลุ่มน้ำ (มาตรา ๒๕ – มาตรา ๓๗)

๑) เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ให้มีการกำหนดกลุ่มน้ำโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยคำนึงถึงสภาพอุทกวิทยา สภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ การตั้งถิ่นฐาน การผังเมือง ผังน้ำ และต้องมีแผนที่แสดงแนวเขตกลุ่มน้ำแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และให้จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มน้ำประจำกลุ่มน้ำ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๗ มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำในเขตกลุ่มน้ำตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๒) การเปลี่ยนแปลงเขตหรือเพิกถอนกลุ่มน้ำใดไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้กระทำโดยตราพระราชกฤษฎีกา

๓.๔ ส่วนที่ ๔ องค์กรผู้ใช้น้ำ (มาตรา ๓๘ – มาตรา ๓๙)

กำหนดให้บุคคลซึ่งใช้น้ำในบริเวณใกล้เคียงกันและอยู่ในเขตกลุ่มน้ำเดียวกันมีสิทธิรวมตัวกันจดทะเบียนก่อตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำเพื่อประโยชน์ร่วมกันเกี่ยวกับการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในหมู่สมาชิกองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งการจัดตั้งและวัตถุประสงค์ หน้าที่และอำนาจ รวมถึงการดำเนินการขององค์กรผู้ใช้น้ำให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งออกโดยนายกรัฐมนตรี

๔. หมวด ๔ การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ (มาตรา ๔๐ – มาตรา ๕๕)

๔.๑) กำหนดให้การจัดสรรน้ำของประเทศต้องพึงคำนึงถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การรักษาระบบนิเวศ จาริตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามที่ กนช. กำหนด

๔.๒) กำหนดให้การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ แบ่งเป็นสามประเภท คือ

๑) การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมในครัวเรือน การรักษาระบบนิเวศ จาริตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม และการใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อย ซึ่งไม่ต้องขอรับใบอนุญาตการใช้น้ำและไม่ต้องชำระค่าน้ำ

๒) การใช้น้ำประเภที่สอง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปาและกิจการอื่น และต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ หรืออธิบดีกรมทรัพยากรน้ำบาดาล แล้วแต่กรณี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการลุ่มน้ำที่ทรัพยากรน้ำสาธารณะนั้นตั้งอยู่

๓) การใช้น้ำประเภที่สาม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำปริมาณมาก หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อข้ามลุ่มน้ำ หรือครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง และต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ หรืออธิบดีกรมทรัพยากรน้ำบาดาล แล้วแต่กรณี โดยความเห็นชอบของ กนช.

(๑) กำหนดให้การพิจารณาออกใบอนุญาตการใช้น้ำประเภที่สองและประเภที่สามให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาต จะต้องคำนึงถึงความสมดุลของน้ำในทรัพยากรน้ำสาธารณะ รวมทั้งลุ่มน้ำที่เกี่ยวข้อง เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อภาพรวมความสมดุลของลุ่มน้ำ

(๒) กำหนดให้การขอรับใบอนุญาตการใช้น้ำตามมาตรา ๕๓ และมาตรา ๕๔ ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องยื่นแผนการบริหารจัดการน้ำมาพร้อมกับคำขอโดยมีรายละเอียดตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้

(๓) กำหนดให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของ กนช. มีอำนาจออกกฎกระทรวงในการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการใช้น้ำประเภที่สองและค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการใช้น้ำประเภที่สาม โดยไม่เกินอัตราที่กำหนดในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงในการกำหนดอัตราค่าใช้น้ำ และออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดอัตราค่าใช้น้ำสำหรับการใช้น้ำประเภที่สองและการใช้น้ำประเภที่สาม รวมถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเรียกเก็บ การลดหย่อน หรือยกเว้นค่าใช้น้ำ

(๔) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าใช้น้ำประเภที่สองและประเภที่สามที่ไม่ใช่จากทางน้ำชลประทาน ตามกฎหมายว่าด้วยการชลประทานและไม่ใช่น้ำบาดาลตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล

(๕) กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตการใช้น้ำประเภที่สองและประเภที่สามต้องติดตั้งเครื่องมือวัดหรือประมินน้ำที่ใช้ และเก็บข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและควบคุมการใช้ทรัพยากรน้ำ

(๖) กำหนดในเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้รับใบอนุญาตการใช้น้ำหยุดการใช้น้ำตามใบอนุญาตไว้เป็นการชั่วคราวในกรณีที่มีการใช้น้ำตามใบอนุญาตเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อความสมดุลของทรัพยากรน้ำสาธารณะในลุ่มน้ำที่เกี่ยวข้อง หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

(๗) กำหนดให้ผู้รับอนุญาตการใช้น้ำประเภที่สองหรือประเภที่สามแล้วแต่กรณี ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต หรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการบริหารจัดการน้ำตามมาตรา ๕๗ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตการใช้น้ำได้ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน และหากฝ่าฝืนหรือไม่ทำการแก้ไขหรือดำเนินการให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด ให้อธิบดีกรมชลประทาน หรืออธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการลุ่มน้ำ หรือ กนช. มีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตการใช้น้ำนั้นได้

๕. หมวด ๕ ภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม (มาตรา ๕๖ – มาตรา ๗๒)

๕.๑ ส่วนที่ ๑ การใช้ประโยชน์ที่ดินในระบบทางน้ำตามผังน้ำ (มาตรา ๕๖)

กำหนดให้เมื่อมีการประกาศผังน้ำในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา ๑๗ (๕) แล้ว การใช้ประโยชน์ที่ดินที่อยู่ในระบบทางน้ำตามผังน้ำจะต้องไม่ก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนทางน้ำหรือกระแสน้ำ หรือกีดขวางการไหลของน้ำในระบบทางน้ำ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งและแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วม

๕.๒ ส่วนที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้ง (มาตรา ๕๗ – มาตรา ๖๓)

๑) กำหนดให้ในกรณีที่มีข้อมูลเพียงพอที่ใช้ได้ว่าจะเกิดภาวะน้ำแล้งในพื้นที่ใดของกลุ่มน้ำ ให้คณะกรรมการลุ่มน้ำโดยความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตภาวะน้ำแล้ง และกำหนดให้กิจการใดสามารถใช้น้ำได้ในปริมาณที่เห็นสมควรได้

๒) กำหนดให้ในกรณีที่เกิดภาวะน้ำแล้งจนอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจหรือการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ใด ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตภาวะน้ำแล้งรุนแรงในพื้นที่นั้นและกำหนดวิธีการใช้น้ำเพื่อลดปริมาณการใช้หรือห้ามการใช้น้ำบางประเภทเกินความจำเป็นแก่การอุปโภคบริโภค และกำหนดวิธีการแบ่งปันน้ำ รวมถึงมาตรการอื่นที่จำเป็นเพื่อแก้ไขภาวะน้ำแล้งนั้น

๓) กำหนดให้ในกรณีที่เกิดภาวะน้ำแล้งอย่างรุนแรงในพื้นที่ใด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลซึ่งกักเก็บน้ำไว้ต้องเฉลี่ยน้ำเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในการอุปโภคของประชาชนในพื้นที่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้กักเก็บน้ำดังกล่าวมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากการที่ต้องสูญเสียน้ำที่กักเก็บไว้

๔) กำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำต้องจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งขึ้นไว้เป็นการล่วงหน้าโดยต้องรายละเอียดตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้ โดยเสนอให้ กนช. เพื่อให้ความเห็นชอบและจัดส่งแผนดังกล่าวไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบและดำเนินการ

๕.๓ ส่วนที่ ๓ การป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วม (มาตรา ๖๔ – มาตรา ๖๕)

กำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมขึ้นไว้เป็นการล่วงหน้าเพื่อเตรียมการรองรับทั้งกรณีปกติซึ่งสามารถคาดหมายได้ว่าจะเกิดภาวะน้ำท่วมในระยะเวลาหนึ่งเป็นประจำ และกรณีฉุกเฉินที่มีน้ำท่วมเกิดขึ้นโดยฉับพลัน โดยจะต้องจัดทำแผนที่มีการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้ และเสนอแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมต่อ กนช. เพื่อให้ความเห็นชอบ และจัดส่งแผนดังกล่าวไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบและดำเนินการ

๕.๔ ส่วนที่ ๔ อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม (มาตรา ๖๖ – มาตรา ๗๒)

๑) กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินหรือสิ่งก่อสร้างของบุคคลใดเพื่อทำการสำรวจ ตรวจสอบ หรือเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม และสามารถดำเนินการอื่นใดเท่าที่จำเป็นแก่การป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมได้แต่ต้องชดเชยความเสียหายแก่บุคคล

๒) กำหนดให้ในกรณีที่มีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม พนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้ที่ดินหรือสิ่งก่อสร้างของบุคคลใด ๆ เพื่อก่อสร้าง วางสิ่งของ สูบน้ำ หรือระบายน้ำผ่านหรือเข้าไปในที่ดิน หรือติดตั้งอุปกรณ์ใด ๆ โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง

ที่ดินทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน และในกรณีฉุกเฉินเพื่อแก้ไขภาวะน้ำแล้งหรือภาวะน้ำท่วมให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าใช้ที่ดินหรือสิ่งก่อสร้างเพื่อดำเนินการดังกล่าวได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า แต่ต้องแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินหรือสิ่งก่อสร้างทราบในโอกาสที่สามารถกระทำได้ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้กระทำได้ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก

๓) กำหนดให้กรณีผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนหรือค่าชดเชยความเสียหายไม่ยินยอมตกลงนำจำนวนเงินค่าทดแทนหรือค่าชดเชยความเสียหายให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบนำเงินจำนวนดังกล่าวไปวางไว้ต่อศาลหรือสำนักงานวางทรัพย์โดยแยกเป็นบัญชีเฉพาะรายและถ้ามีดอกเบียหรือดอกผลใดให้ตกเป็นสิทธิแก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนหรือค่าชดเชยความเสียหายนั้นด้วย ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนหรือค่าชดเชยความเสียหายมีสิทธิฟ้องศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการตามมาตรา ๙ วรรคสองแล้ว

๔) กำหนดให้ห้ามมิให้บุคคลใดเอาไป ยักย้าย ทำอันตราย หรือทำให้เสียหายแก่สิ่งก่อสร้าง สิ่งของ หรืออุปกรณ์ใด ๆ หรือละเมิดมาตรการใด ๆ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม

๖. หมวด ๖ การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะ (มาตรา ๗๓ – มาตรา ๗๙)

๖.๑ กำหนดให้ กนช. พิจารณาเห็นว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหรือพื้นที่ชุ่มน้ำสมควรสงวนไว้เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำสาธารณะ ให้ กนช. มอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาดำเนินการให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อมิให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์หรือพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะให้เป็นไปโดยเหมาะสม

๖.๒ กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่ได้ใช้ประโยชน์ที่ดินมาก่อนที่จะมีกฎกระทรวงประกาศบังคับใช้สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินเช่นนั้นต่อไปได้แต่การใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวจะต้องไม่มีผลกระทบหรือได้รับความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ

๖.๓ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปดำเนินการใด ๆ ในที่ดิน สิ่งก่อสร้างหรือยานพาหนะ หรือใช้ประโยชน์ในที่ดินสิ่งก่อสร้างหรือยานพาหนะของบุคคลอื่นเพื่อป้องกัน ระวังหรือบรรเทาเหตุกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือมีภัยอันตรายใด ๆ ที่อาจจะมีผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะอย่างรุนแรงซึ่งจำเป็นต้องมีการป้องกันหรือแก้ไขโดยเร่งด่วน

๖.๔ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของ กนช. มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๗๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๗. หมวด ๗ พนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา ๘๐ – มาตรา ๘๒)

๗.๑ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๘๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๗.๒ กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวผู้ที่เกี่ยวข้องและให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

๗.๓ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

๘. หมวด ๘ ความรับผิดชอบทางแพ่งให้กรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ (มาตรา ๘๓ – มาตรา ๘๔)

กำหนดให้ผู้ใดที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำโดยผิดกฎหมายทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะหรือใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะโดยไม่มีสิทธิตามกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อรัฐเพื่อการนั้น ซึ่งค่าสินไหมทดแทนตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๘๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๙. หมวด ๙ บทกำหนดโทษ (มาตรา ๘๕ – มาตรา ๙๙)

๙.๑ กำหนดให้มีบทกำหนดโทษแก่ผู้ใดฝ่าฝืน ชัดขวาง ไม่อำนวยความสะดวก หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๘๕ – มาตรา ๙๖

๙.๒ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

๙.๓ กำหนดให้คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ตามความผิดมาตรา ๘๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๗ มาตรา ๘๘ มาตรา ๘๙ มาตรา ๙๑ และมาตรา ๙๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้

๑๐. บทเฉพาะกาล (มาตรา ๑๐๐ – ๑๐๖)

๑๐.๑ กำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำนั้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำตามมาตรา ๒๕ ใช้บังคับ คงปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการลุ่มน้ำตามลุ่มน้ำเดิมที่รับผิดชอบไปพลางก่อน และให้เลขาธิการแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานหนึ่งคนเป็นกรรมการลุ่มน้ำ และเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการอีกไม่เกินสองคน

๑๐.๒ กำหนดให้วาระเริ่มแรกให้นายทศศาสตรจารย์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๙) ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ มาใช้บริหารทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการจัดทำนโยบายและแผนแม่บทเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำตามมาตรา ๑๗ (๑) หรือแผนแม่บทใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำตามมาตรา ๓๕ (๑) หรือแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้ง และแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมตามมาตรา ๓๕ (๒) ขึ้นใช้บังคับ

๑๐.๓ กำหนดให้ในวาระเริ่มแรก ให้สำนักงานจัดทำผังน้ำและรายการประกอบผังน้ำเสนอ กนช. เพื่อพิจารณาภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

๑๐.๔ กำหนดให้ผู้ใช้น้ำอยู่เดิมที่เข้าลักษณะของการใช้น้ำประเภทที่สองตามมาตรา ๔๑ (๒) หรือการใช้น้ำประเภทที่สามตามมาตรา ๔๑ (๓) แล้วแต่กรณี ยื่นคำขอรับใบอนุญาตการใช้น้ำตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงมีผลใช้บังคับ

๑๐.๕ กำหนดให้การดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาและออกกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นการออกกฎกระทรวงและประกาศตามหมวด ๔ การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแล้วแต่กรณี รายงานผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

นางสาวจุฬาพัฒน์ ช่างเกต / จัดทำ